P. Voorhoeve

Nogmaals Pane na bolon. (Zie nr. 1450)

In: Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde 113 (1957), no: 3, Leiden, 291-292

This PDF-file was downloaded from <http://www.kitlv-journals.nl>

prauw	—	saucha	9	—	sia
ja	—	lokos	10	—	umacha
1	—	sa	11	—	uta amachai
2	—	rua	12	—	uta marua
3	—	tolu	13	—	uta matolu
4	—	fati	20	—	utulua
5	—	lima	25	—	utulualima
6	—	onan	100	—	latcha
7	—	fitu	1000	—	liwungcha
8	—	alu			

Het is duidelijk, dat wij hier met een austronesische of althans belangrijk austronesisch beïnvloede taal te maken hebben. Enkele der austronesische woorden zijn van een achtergevoegd element voorzien: *wonua-chi*, *luma-cha*, en de telwoorden 100 en 1000, misschien ook 10. Een aantal gewone woorden is echter kennelijk van niet-austronesische oorsprong. Waarschijnlijk is de z.g. „genitief-constructie” de in het oosten van de archipel en in melanesische talen rond Nieuw-Guinea gebruikelijke „papoease”, vgl. *malo*, „hand” met *mala tonga boygan*, „vingers”.

H. K. J. COWAN.

NOGMAALS PANE NA BOLON. Naar aanleiding van Dr. Winkler's artikel over Pane na bolon en mijn naschrift daarbij in dit tijdschrift, deel 112 blz. 25 evv. vestigde Dr. C. Schuster mijn aandacht er op, dat de slang, die telkens drie maanden met zijn kop in een van de vier hoofdwindstreken ligt, vermeld wordt in het Singalese werk *Mayimataya*¹, een in śāka 1756 (A.D. 1837) gemaakte vertaling van een Sanskrit-origineel in śloka's. Een Engels uittreksel hiervan vindt men in: Ananda K. Coomaraswamy, *Mediaeval Sinhalese art* (1e druk 1908; fotogr. herdruk New York 1956). Het is een wichelboek te gebruiken bij huizenbouw. Hierin komt het volgende voor (p. 126): 56-61. Of the *Bhūmi Nāga*², etc.

(56) "In the three months of the Goat, Yama, and the Sun, dwells the *Bhūmi Nāga* laying tail to West and head to East, back to the North and belly to the South; (57) in the three months of the Crab, the Lion and Virgin he sleeps with tail to the North and head to the South, back to the East and belly to the West; (58) in the three months of the Scales, the Scorpion and the Bow he lies with tail to the East and head to the West, back to the South and belly to the North; (59) in the three months of the Makara, the Waterpot and Fish the *Bhūmi Nāga Rāja* lies tail to the South and head to the North,

¹ Zo in de gedrukte uitg. Colombo 1892; bij Coomaraswamy: *Māyāmataya*.

² Zo volgens de errata; in de tekst: *Bhūma Nāga*. De reeks van dierenriemtekens met de doodsgod Yama als no. 2 en de zon als no. 3 is zonderling.

back to the East and belly to the West; (60) set up the trunk, knowing the portent of the *Bhūmi Nāga* dwelling thus, prepare the site for the house, marking the four corners, make *bali* offerings in eight corners for the *yakshas* to enjoy. (61) Take *ghī*, milk-rice, sugarcane and jaggery, *idda* flowers (*Wrightia zeylanica*), take oil, and twist a wick, take sandal, *ratmal* (*Ixora coccinea*), betel, camphor, and let the . . . *kapurāla* make offerings in the four corners of the house." (The peculiarities of the *Bhūmi Nāga* (Earth Serpent) and omens connected are not further explained, nor is it clear that any offerings are to be made to him).

Door dit gegeven staat de Voor-Indische oorsprong van de Indonesische wichelarij volgens de omloop van de Naga besar, die in de Batakse wichelboeken Pane na bolon heet, vast. In de Batakse godsdienst is Pane na bolon echter meer dan alleen maar een van de talrijke geesten, waarmee men bij het wichelen rekening heeft te houden. Ph. L. Tobing heeft aangetoond (The structure of the Toba-Batak belief in the High God, 1956, p. 82 ev., 121 evv.), dat Pane na bolon er geïdentificeerd wordt met Naga Padoha, de god van de onderwereld, volgens zijn opvatting een aspect van de Hoogste Godheid. In een mythisch verhaal, dat hij mededeelt (blz. 123), en dat m.i. een typische uiting is van de door de confrontatie met het Christendom tot nieuw leven gewekte godsdienstige speculatie in het Batakse heidendom, wordt een poging gedaan om deze tegenstrijdige aspecten van de Pane-figuur te verzoenen. De huidige wichel-Pane zou n.l. deze taak gekregen hebben ten gevolge van een vervloeking Gods wegens een onrechtvaardige daad die hij begaan had. Hij, die oorspronkelijk Pane na bolon was, is nu de *ulok* (slang) *Naga na bolon* (Naga besar), die eens in de drie maanden van plaats verwisselt. De slang, die door hem onrechtvaardig behandeld was, heeft zijn oorspronkelijke functie van Pane na bolon, d.i. god van de onderwereld, overgenomen. Het staat echter nog te bezien of deze mythologische speculatie wel nodig was, m.a.w. of niet reeds in de Voor-Indische *Bhūmi Nāga Rāja* beide aspecten aanwezig waren.

P. VOORHOEVE.